

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

Проф. Царинюк С.В.

25.06.13

**Методика викладання культурології та
суспільствознавчих дисциплін**

*Затверджено на засіданні
вченої ради протоколом № 2 від 06.09.2013р
В.С.*

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

Підготовки	<u>бакалавріє</u> (назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
Галузь знань	<u>0201 " Культура "</u> (шифр і назва напрямку)
Напрямок підготовки	<u>6.020101 "Культурологія"</u> (шифр і назва спеціальності)

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін» для студентів за напрямом підготовки 0201 «Культура», спеціальністю 6.020101 «Культурологія»

«25» 05, 2013 р., 31 с.

Розробник: Соханька О.А., доцент, кандидат педагогічних наук.

Рецензент: Аришневський Р.А., професор, доктор філософських наук, член-кореспондент АПН України.

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін» затверджена на засіданні кафедри Культурології та менеджменту соціокультурної діяльності.

протокол № 11 від 28 . 05 . 2013 р.

Завідувач кафедри [підпис] (Давидюк В.Ф.)

[підпис] (прізвище, ініціали)
Передатвержено на засіданні кафедри культурології та менеджменту соціокультурної діяльності, протоколом № 1 від 28.05.2013р.

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін»

схвалена науково-методичною комісією Інституту

Інститут соціальних наук
(назва факультету (інституту))

Передатвержено протоколом № 1 від 22.05.13р
протокол № 4 від 29 . 05 . 2013 р.

Голова науково-методичної

Комісії факультету (інституту) [підпис] (Кондратик Л.Й.)
(прізвище) (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін»

схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 9 від 19 . 06 . 2013 р.

© Соханька О.А. 2013 р.

Вступ

- Опис навчальної дисципліни.

Найменування показників	Галузь знань напрям підготовки, освітньо – кваліфікаційного рівня	Загальна характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 6	Шифр і назва галузі знань « Культура » - 0201	Нормативна
	Шифр і назва напряму підготовки 6. 020101 « Культурологія »	
Модулів <u>2</u>	Спеціальність	Рік підготовки <u>III</u>
Змістових модулів <u>4</u>		Семестр <u>V, VI</u>
ІНДЗ : <u>є</u>		Лекції <u>30</u> год
Загальна кількість годин <u>216</u>		Практичні (семінари) <u> </u> год
Тижневих годин (для денної форми навчання) аудиторних <u>2</u> самостійна роботи <u>2</u> індивідуальна робота <u>2</u>	Освітньо – кваліфікаційний рівень <u>бакалавр</u>	Лабораторні <u>40</u> год
		Самостійна робота <u>72</u> год
		Індивідуальна робота <u>74</u> год
		Форма контролю <u>залік</u>

- **Мета та завдання навчальної дисципліни.**

«Методика викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін» є складною науково-практичною системою роботи. Вона ґрунтується на класичних та інноваційних підходах до навчально-пізнавальної діяльності студентів і постійно вдосконалюється під впливом суспільно-політичних процесів в Україні. В сучасних умовах методика викладання у вищій школі спеціальних та споріднених навчальних курсів дозволяє не тільки поглибити та інтенсифікувати процес пізнання студентами явищ навколишньої діяльності, а й наповнити процес гуманістичним змістом.

Мета навчальної дисципліни: розкрити основні теоретичні засади дидактичної методології, її структурні компоненти, ознайомити студентів з проблемами вузівської методики навчання, визначити її особливості, активізувати розвиток професійно значущих особистих дидактичних здібностей та вмінь.

Завдання навчальної дисципліни: полягає у формуванні викладацьких вмінь і навичок підготовки, проведення лекційних та практичних занять із студентами, які вивчають культурологічні дисципліни, розвитку у випускників методичної майстерності, мовлення, комунікабельності. Викладач культурологічних дисциплін, повинен оволодіти методикою викладу їх змісту, використовуючи різноманітні форми: емоційно-образні, абстрактно-понятійні, проблемні і діагностичні, мовні та ілюстративні.

Зміст курсу орієнтований не тільки на теоретичну підготовку майбутніх викладачів культурології та суспільствознавчих дисциплін вищої школи, а й розвиток їх особистого творчого потенціалу, формування практичної готовності до кваліфікованої участі у вузівському навчальному процесі.

На основі аналізу сучасних педагогічних досліджень практики викладання спеціальних дисциплін, з урахуванням того, що студенти вивчали тільки основи підготовки у курсі,

знайшли своє визначення у вузі, сучасні інноваційні підходи вітчизняних та зарубіжних науковців як до всього навчально-пізнавального процесу у вищій школі, так і до окремих його структурних елементів, педагогічної техніки викладача, комунікативних здібностей, умінь на навичок індивідуально-педагогічного спілкування зі студентами, керівництва науково-пошуковою роботою.

Вимоги до знань та умінь.

знати:

- Загальні положення та основи сучасної організації навчального процесу у вузі.
- Основи методології викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін у вузі.
- Загальний зміст та типологію методів викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін у контексті педагогічної практики.
- Зміст основних педагогічних прийомів і методів стосовно викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін.
- Специфіку методів та прийомів викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін.

вміти:

- Аналізувати та прогнозувати конкретно-психологічну ситуацію. У навчальному колективі та застосувати методи педагогічного впливу.
- Застосувати набуті знання у фаховій (у тому числі - педагогічній) діяльності.
- Проводити консультативну роботу у середніх та вищих навчальних закладах по викладанню культурології та суспільствознавчих дисциплін.
- **Програма навчальної дисципліни.**

Змістовний модуль 1. Методичні основи методики викладання у вищій школі.

Тема 1. Сучасні методологічні підходи до дидактики вищої школи.

Дидактична методологія: історія і сучасність. Закономірності дидактичної методології. Методологічні категорії, які забезпечують впровадження інноваційних технологій навчання.

Тема 2. Основи порівняльної дидактичної методики вищої школи.

Порівняльна дидактична методика і дефініція, аксіологічні аспекти. Методологічні особливості дидактичних концепцій зарубіжного навчання.

Тема 3. Категоріально-понятійний апарат дидактики.

Категорії вузівської дидактики. Вища освіта. Викладання, учіння, самоосвіта, рівень опанування дидактикою вищої школи. Начально-пізнавальний процес у вищих навчальних закладах. Цільовий компонент, мета навчання. Психологія навчального процесу, визначення дидактичних завдань. Стимуляційно-мотиваційний компонент. Змістовий компонент. Операційно-діяльнісний компонент. Методи навчання. Контроль – регулюючий компонент. Оціночно-регулятивний компонент процесу навчання.

Тема 4. Методи навчання.

Методи навчання: сутність, природа, функції. Класифікація, основний зміст методів навчання. Словесні методи навчання. Наочні методи навчання. Практичні, стимулюючі методи навчання. Метод контролю і самоконтролю у навчанні. Оптимальний вибір методів навчання.

Тема 5. Методика читання лекцій.

Підготовка до вступу на лекції. Підготовка до лекції. Підготовка оратора до лекційного виступу. Читання лекції. Загальні рекомендації до лектора. Підготовка і проведення лекції на культурну та суспільствознавчу тематику. Функції і класифікація лекцій. Композиційна структура лекції. Етапи підготовки лекції. Карта оцінювання лекції. Підготовка і читання лекції (дидактичний тренінг).

Тема 6. Організаційна технологія навчально-пізнавального процесу у вузі.

Сутність, зміст навчально-пізнавального процесу у вищій школі. Пояснювально-ілюстративне навчання. Проблемне навчання. Модульне навчання. Ігрове навчання. Основні структурні компоненти навчального процесу у вузі. Цільовий компонент. Змістовий та стимуляційно-мотиваційний, операційно-діяльнісний компоненти. Операційно-регулюючий та оціночно-регулятивний компоненти. Зміст діяльності основних суб'єктів навчального процесу у вищому закладі освіти. Зміст діяльності у навчальному процесі викладача вузу. Зміст навчально-пізнавальної діяльності студента.

Тема 7. Діагностика навчання у вузі. Організація, методика.

Сутність, зміст, значення діагностики навчання. Принципи здійснення діагностики навчання; об'єктивність, систематичність, єдність вимог та всебічності контролю гласності. Дидактична технологія діагностики навчання. Види діагностики знань студентів. Попередня перевірка. Поточна перевірка. Тематична перевірка. Тести. Підсумковий контроль, його мета. Основні методи діагностики навчання у вищій школі. Усна, письмова, програмована та самостійна перевірка.

Тема 8. Методичне керівництво науково-дослідною роботою студентів.

Загальні основи науково-дослідної роботи студентів. Організація та методика проведення планової студентської науково-дослідної роботи. Специфіка, організаційно-методична технологія написання рефератів, курсових, дипломних робіт.

Тема 9. Види та форми організації пізнавального процесу в школі.

Модель семінарського заняття в активній формі. Порядок підготовки і проведення семінарів в активній формі. Функції і роль студентів при проведенні семінарів в активній формі. Семінарські заняття в системі культурологічного навчання. Головні загальні технологічні етапи підготовки семінарських занять. Проведення семінару за класичною методикою. Проведення семінарського заняття за організаційною технологією. «Семінар запитань і відповідей». «Семінар дискусія». Проблемний семінар. Головні вимоги до викладача у процесі проведення семінару. Дидактична гра, як інноваційна форма проведення семінару із культурології та суспільствознавчих дисциплін. Класифікація дидактичних ігор, їх структура, технологія підготовки і проведення. Технологічні етапи проведення семінару у формі гри. Методика організації курсового і дипломного проекту. Підготовка і проведення лекції на культурологічну та суспільствознавчу тематику.

Тема 10. Педагогічна техніка викладача, у навчальному процесі вищої школи.

Педагогічна техніка: сутність, структура, психорегуляція у навчальному процесі. Рівень педагогічної майстерності. Основні підсистеми творчості викладання: науково-пошукова і об'єктивно-емоційна. Мовлення структурний компонент педагогічної техніки, ефективний засіб викладацької діяльності. Методика спілкування у процесі викладацької діяльності. Педагогічне спілкування як дидактична взаємодія. Різноманітні форми спілкування. Педагогічна технологія спілкування у процесі викладацької діяльності. Психологічні, фізіологічні, соціальні особливості студентів.

Тема 11. Організація методичної роботи викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін.

Структура і зміст навчально-методичного комплексу. З культурології та суспільствознавчих дисциплін. Система наукових вимог до формування змісту програмного матеріалу з культурології та суспільствознавчих дисциплін. Організаційна технологія навчально-методичного комплексу з культурологічних дисциплін. Основні організаційні напрями роботи для забезпечення належного змісту методичної системи вузу.

Тема 12. Методи і форми активізації навчального процесу у системі підготовки фахівців з культурології та суспільствознавчих дисциплін.

Методи навчання та їх класифікація. Проблемно-пошукові методи навчання. Ігрове проектування в навчальному процесі. Дидактичні ігри в навчальному процесі. Дидактичні засоби активізації процесу навчання.

Тема 13. Концептуальні основи управління навчально-творчою діяльністю у процесі підготовки культурології та суспільствознавчих дисциплін.

Дидактичні засоби управління НТД (дидактичні ігри). Дидактичні основи управління НТД. Педагогічний вплив на розвиток особистості студентів. Дидактичні ігри в системі управління навчально-творчої діяльності студентів. Організація навчально-дослідної роботи студентів. Вимоги щодо підготовки сучасних викладачів культурології та суспільствознавчих дисциплін. Навчально-творча діяльність та її види. Теорія поетапного формування творчого досвіду. Організація НТД студентів. Методи управління НТД.

Тема 14. Викладач культурології та суспільствознавчих дисциплін.

Професійно-педагогічна діяльність викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін. Діяльність викладача як прояв «Я». Основні напрямки методичної діяльності. Структура професійно-педагогічних знань викладача вузу. Директивно-методологічні та нормативно-законодавчі знання. Загальнотеоретичні та методичні знання. Організаційно-педагогічні знання. Уміння, навички, особистісні якості в системі викладацької діяльності. Особисті якості викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін.

• **Структура навчальної дисципліни.**

Назва змістових модулів	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (семін)	Лабор.	Інд.	Сам. роб.	Контр. роб
1	2	3	4	5	6	7	8
Модуль 1. Загальні основи методики навчання у вищій школі.							
Змістовий модуль 1. Методичні основи методики викладання у вищій школі.							
Тема 1. Сучасні методологічні підходи до дидактики вищої школи.	14	4			8	2	
Тема 2. Основи порівняльної дидактичної методики вищої школи.	12	2			2	8	
Тема 3. Категоріально – понятійний апарат дидактики.	12	2			2	8	
Тема 4. Методика навчання.	12	2			8	2	
Тема 5. Методика читання лекцій.	12	2			8	2	
Тема 6. Організаційна технологія навчально – пізнавального процесу у вузі.	12	2			2	8	
Тема 7. Діагностика навчання у вузі. Організація, методика.	10	2			4	4	

Тема 8. Методичне керівництво науково – дослідницькою роботою студентів.	10	2			4	4	
Тема 9. Види та форми організації пізнавального процесу у вищій школі.	12	2		6	2	2	
Разом зі змістовим модулем 1.	106	20		6	40	40	
Змістовий модуль 2. Організація підготовки кадрів у вищій школі.							
Тема 10. Організація практичної підготовки спеціалістів.	12			2	8	2	
Тема 11. Методична майстерність та особистість викладача вузу.	12			2	28		
Тема 12. Педагогічна техніка викладача у навчальному процесі вищої школи.	10	2			4	4	
Тема 13. Методика спілкування у процесі викладацької діяльності.	8				4	4	
Тема 14. Викладач культурології та суспільствознавчих дисциплін	6	2			2	2	
Разом зі змістовим модулем 2.	48	4		4	20	20	
Модуль 2. Методично – організаційні основи викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін.							
Змістовий модуль 3. Методологічні підходи до змісту та характеру викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін.							
Тема 15. Сутність, зміст, специфіка викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін.	6			6	2	2	
Тема 16. Система вибору інформації та інформаційного забезпечення викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін.	6			4	2	2	
Тема 17. Організація методичної роботи викладача культурології	14	2		2	8	2	

та суспільствознавчих дисциплін.							
Разом зі змістовим модулем 3.	26	2		12	8	4	
Змістовий модуль 4. Методичні основи активізації навчального процесу.							
Тема 18. Інноваційні педагогічні технології активізації навчання.	10			8	2		
Тема 19. Методи і форми активізації навчального процесу у системі підготовки фахівців з культурології та суспільствознавчих дисциплін.	12	2		8	2		
Тема 20. Концептуальні основи управління навчально – творчою діяльністю у процесі підготовки викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін.	14	2		2	2	8	
Разом зі змістовим модулем 4.	36	4		18	6	8	
Усього годин	216	30		40	74	72	

• **Теми лабораторних занять .**

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	<p>Види та форми організації навчально – пізнавального процесу у вищій школі.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Види навчання у вищій школі: організація і методика. • Діяльність викладача і студентів при пояснювально – ілюстративному навчанні. • Лекція – основна форма вузівського навчання. • Критерії класифікації організаційних форм навчання. • Структура лекції, типи лекції. • Практичні заняття у процесі вузівського навчання. Семінарів, лабораторні заняття. • Вимоги до семінарів. • Особливості лабораторних занять. 	6
2.	<p>Організація практичної підготовки спеціалістів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Виробнича практика. • Самостійна робота студентів. • Індивідуальна робота студентів. 	5
3.	<p>Методична майстерність та особистість викладача вузу.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Методична майстерність викладача як вияв свого «Я». 	2

	<ul style="list-style-type: none"> • Професійна майстерність, зміст, і шляхи її оцінки в умовах вузу. • Педагогічні здібності до педагогічної діяльності. • Знання викладача вузу - головний елемент його професійної діяльності . <ul style="list-style-type: none"> а) директивно – методологічні знання; б) нормативно – законодавчі знання ; в) загальнотеоретичні та методичні знання; г) організаційно – педагогічні знання. <p>5. Дидактичні уміння та навички в системі методичної майстерності викладача.</p> <p>6. Особистості якості викладача як фактор стимулювання ефективності навчання.</p>	
4.	<p>Сутність, зміст, специфіка викладання культурологічних та суспільствознавчих дисциплін.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дидактичні закономірності та принципи – основа викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін. • Правило як опис педагогічної діяльності. • Принцип зв'язку теорії з практикою. • Принцип системності і послідовності. • Принцип доступності та наочності. • Принцип свідомості та активності. 	6
5.	<p>Система відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Організація та методика відбору інформації про навчальний предмет • Основні функції відбору інформації про навчальний предмет: пізнавальна, конструктивна та впровадження. • Принцип створення системи засобів навчання. • Методика накопичення організації та впровадження відібраної інформації у викладацькій діяльності. • Процес впровадження отриманої інформації - комунікативний етап викладацької діяльності. • Проведення лекції, семінару у формі дидактичної гри « Захист курсової роботи » у формі « розумового штурму » за допомогою здійсненої і впровадженої інформації. 	4
6.	<p>Організація методичної роботи викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Навчальна програма. Навчально – тематичний план. • Компоненти програмного матеріалу до вивчення культурології та суспільствознавчих дисциплін. • Головна форма методичної діяльності викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін. Індивідуальна робота, основні її розділи. • Підготовка та вимоги до навчально – методичного комплексу. 	2
•	<p>Інноваційні педагогічні технології активізації навчання (реферативні читання).</p> <p>1. педагогічні технології та їх роль в активізації навчального процесу.</p>	8

	<p>2. Теорія проблемного навчання культурології та суспільствознавчих дисциплін.</p> <p>3. Програмоване навчання.</p> <p>4. Дистанційне навчання.</p> <p>5. Модульно – рейтингова технологія навчання.</p>	
•	<p>Методи і форми активізації навчального процесу у системі підготовки фахівців культурології та суспільствознавчих дисциплін.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Лабораторна робота у навчальному процесі підготовки викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін: <ul style="list-style-type: none"> а) вивчення методичної літератури з теми лабораторної роботи; б) план лабораторної роботи. Створення педагогічної задачі. в) лабораторна робота у формі дидактичної гри « лекція – прес – конференція »; г) проведення лабораторної роботи у формі навчально – пізнавальної гри « КВК » д) рецензія на викладацьку дію. <p>2. проведення семінар – заняття в активній формі (дидактичний тренінг):</p> <ul style="list-style-type: none"> а) мета, функції, структура семінарських занять; б) підготовка плану семінару з теми; в) створення педагогічної задачі; г) досконала підготовка кожного студента за обраною темою семінару; д) критерії оцінки якості проведення семінарського заняття. 	8
•	<p>Концептуальні основи управління навчально – творчою діяльністю у процесі підготовки викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Професійно – кваліфікаційна модель викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін. • Індивідуальний навчальний план викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін. • Модульно – рейтингова навчальна програма викладача культурології та суспільствознавчих дисциплін. • Індивідуальний графік роботи культурології та суспільствознавчих дисциплін. 	2
	Разом	40

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
•	Принципи побудови системи вищої освіти США, Англії, Німеччини, Італії, Іспанії та ін. країн Європи.	8
•	Зміст основних нормативних документів Болонського процесу.	8
•	Вимоги Європейської кредитно – трансфертної системи (ECTS)	8
•	Модульно - рейтингова програма з дисципліни за вимогами ECTS.	8
•	Професійна модель викладача XXI ст.	8
•	Засоби навчання, ТЗН у навчальному процесі.	8
•	Удосконалення системи мотивації студентів в умовах кредитно – модульної системи.	8

•	Впровадження моделі дистанційного навчання за вимогами Болонської системи.	8
•	Організація процесу самоуправління навчально- творчою діяльністю в умовах кредитно – модульної системи	8
	Разом	72

7. Індивідуальні завдання.

- Формування «Інформаційного пакету ECST» спеціальності.(4 год.)
- Розроблення структурно-логічної схеми підготовки фахівців зі спеціальності. (4 год.)
- Складання навчального плану підготовки фахівців за спеціальністю (за стандартами ECST). (4 год.)
- Удосконалення змісту освіти за Болонськими стандартами. (4 год.)
- Розроблення моделей якості підготовки спеціалістів, кваліфікаційні характеристики, критерії оцінювання. (2 год.)
- Розроблення навчально-методичного комплексу дисципліни за стандартами ECST. (2 год.)
- Розроблення системи контролю навчально-творчої діяльності студентів. (8 год.)
- Розроблення рейтингової моделі оцінювання навчально-творчої діяльності студентів. (8 год.)
- Удосконалення систем диференціації контролю знань, умінь і навичок студентів. (8 год.)
- Розроблення часткової методики викладання дисципліни за стандартами ECST. (8 год.)
- Упровадження інноваційних технологій навчання у вищій школі. (10 год.)
- Упровадження кредитно-модульної технології навчання у вищій школі. (6 год.)
- Розроблення моделей індивідуальних робіт студентів в умовах переходу до Болонської системи. (4 год.)
- Розроблення альтернативних систем навчання в умовах Болонського процесу. (2 год.)
- Розроблення навчальної програми спеціальності за стандартами ECST.(2 год.)

Індивідуальна робота передбачає створення умов для розкриття індивідуальних творчих здібностей студентів. В основі індивідуальної роботи лежить принцип індивідуальності. ІНДЗ – вид позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького та проектно-конструкторського характеру, яке використовується у процесі вивчення програмного матеріалу дисципліни і завершується контролем. Індивідуальне завдання виконуються студентом самостійно при консультуванні з викладачем. Допускаються варіанти використання комплексної тематики декількома студентами. Запропонована тематика ІНДЗ має практичне спрямування і носить дослідницький творчо-пошуковий характер. ІНДЗ виконується у формі рефератів, творчих наукових проектів, науково-дослідницьких робіт і оцінюється у 10 балів.

8. Методи навчання.

Значення методів навчання і виховання як його складової у навчально-виховному процесі зумовлене тим, що вони є засобами реалізації педагогічних цілей. Від методів навчання значною мірою залежить не тільки обсяг та глибина набутих студентами знань, сформованість у них професійних умінь і навичок, а й розвиток їхнього творчого мислення, інтелектуальний розвиток загалом. Підвищенню ефективності навчально-виховного процесу, успішному досягненню педагогічних цілей при вивченні курсу « Методика викладання культурологічних дисциплін у ВНЗ » сприяють такі методи навчання:

- За джерелами отримання знань:
 - Словесні методи (лекція, бесіда, консультація, самостійна робота студента з навчальною літературою);

- Наочні методи, що передбачають зорове сприйняття;
- Практичні методи, що спрямовані на формування у студентів умінь і навичок застосування набутих знань на практиці (лабораторні роботи, виконання вправ);
- За характером дидактичних завдань:
 - Методи набуття нових знань;
 - Методи перевірки та оцінювання знань;
 - Методи закріплення знань;
- За логічними шляхами засвоєння знань:
 - Історичний метод, логічний метод, аналітичний метод, синтетичний метод, метод аналогії, метод гіпотези.
- За суб'єктом діяльності:
 - Методи викладання, методи навчання.
- За характером і рівнем пізнавальної діяльності студентів:
 - Пояснювально-ілюстративний, проблемний метод, метод систематичного і фрагментарного, інтенсивного (поглибленого) й екстенсивного (оглядового), аргументованого і постульованого розгляду навчального матеріалу на лекціях та семінарах.

9. Форма підсумкового контролю - залік.

Залік з навчальної дисципліни « Методика викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін » проводиться згідно « Положення про поточне та підсумкове оцінювання студентів Східноєвропейського університету імені Лесі Українки в умовах кредитно – модульної системи організації навчального процесу (п. 5.2.1., 5.2.2., 5.2.3.) ».

Питання до заліку з навчальної дисципліни «Методика викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін»:

- Дидактична методологія: історія і сучасність.
- Закономірності дидактичної методології вищої школи.
- Методологічні категорії, які забезпечують впровадження інноваційних технологій навчання.
- Порівняльна дидактична методологія: дефініція, аксіологічні аспекти.
- Методологічні особливості дидактичних концепцій зарубіжного навчання.
- Категорії вузівської дидактики. Вища освіта. Викладання, учіння, самоосвіта, рівень опанування дидактикою вищої школи.
- Навчально-пізнавальний процес у вищих навчальних закладах. Цільовий компонент, мета навчання.
- Психологія процесу навчання, визначення дидактичних завдань.
- Стимуляційно-мотиваційний компонент.
- Змістовий компонент.
- Операційно-діяльний компонент. Методи навчання.
- Контроль – регулюючий компонент.
- Оціночно-регулятивний компонент процесу навчання. Методична майстерність викладача як вияв свого «Я».
- Професійна компетентність, зміст і шляхи її оцінки в умовах вузу.
- Педагогічні здібності до педагогічної діяльності.
- Знання викладача вузу - головний елемент його професійної діяльності.
- Директивно-методологічні знання.
- Нормативно-законодавчі знання.
- Загальнотеоретичні та методичні знання.

- Організаційно-педагогічні знання.
- Дидактичні уміння та навички в системі методичної майстерності викладача.
- Особисті якості викладача як фактор стимулювання ефективності навчання.
- Види навчання у вищій школі: організація, методика.
- Діяльність викладача і студентів при пояснювально-ілюстративному навчанні.
- Лекція - основна організаційна форма вузівського навчання.
- Критерії класифікації організаційних форм навчання.
- Структура лекції. Типи лекцій.
- Практичне заняття у процесі вузівського навчання. Семінар, лабораторне заняття.
- Вимоги до семінарів.
- Особливості лабораторних занять.
- Методи навчання: сутність, природа функції.
- Класифікація, основний зміст методів навчання.
- Словесні методи навчання.
- Наочні методи навчання.
- Практичні методи навчання.
- Стимулюючі методи.
- Метод контролю і самоконтролю у навчанні.
- Оптимальний вибір методів навчання.
- Педагогічна техніка: сутність, структура, психорегуляція у навчальному процесі.
- Рівень педагогічної майстерності. Основні підсистеми творчості викладача: науково-пошукова і об'єктивно-емоційна.
- Мовлення - структурний компонент педагогічної техніки, ефективний засіб викладацької діяльності.
- Педагогічне спілкуванні як дидактична взаємодія.
- Різноманітні форми спілкування.
- Педагогічна технологія спілкування у процесі викладацької діяльності.
- Психологічні, фізіологічні, соціальна особливості студентів.
- Перешкоди, що зумовлюють опір співрозмовника викладачеві - важлива умова оптимального спілкування.
- Етапи діяльності викладача.
- Сутність, зміст, значення діагностики навчання.
- Принципи здійснення діагностики навчання.
- Об'єктивність.
- Систематичність.
- Єдність вимог та всебічності контролю.
- Гласності.
- Дидактична технологія діагностики навчання. Види діагностики знань студентів.
- Попередня перевірка. Поточна перевірка.
- Тематична перевірка. Тести.
- Підсумковий контроль, його мета.
- Основні методи діагностики навчання у вищій школі. Усна письмова, програмована та самостійна перевірка.
- Загальні основи науково-дослідницької роботи студентів.
- Організація та методика проведення, планової студентської науково-дослідної роботи.

- Специфіка, організаційно-методична технологія написання рефератів, курсових робіт, дипломних робіт.
- Методологічні підходи до змісту та характеру викладання культурологічних дисциплін.
- Дидактичні закономірності та принципи - основа викладання культурологічних дисциплін.
- Правила як опис педагогічної діяльності.
- Принцип науковості.
- Принцип зв'язку теорії з практикою.
- Принцип систематичності і послідовності.
- Принцип доступності та наочності.
- Принцип свідомості та активності.
- Понятійний апарат викладання культурологічних дисциплін.
- Організація та методика відбору інформації про навчальний предмет.
- Основні функції підбору інформації про навчальний предмет: пізнавальна, конструювання та впровадження.
- Принципи створення системи засобів навчання.
- Методика накопичення, організації та впровадження відібраної інформації у викладацькій діяльності.
- Процес впровадження отриманої інформації - комунікативний етап викладацької діяльності.
- Проведення лекції, семінару у формі дидактичної гри "захист курсової роботи" у формі «розумового штурму» за допомогою знайденої і впровадженої інформації.
- Структура і зміст навчально-методичного комплексу і культурологічних дисциплін.
- Навчальна програма. Навчально-тематичний план.
- Компоненти програмного матеріалу до вивчення культурологічних дисциплін.
- Система наукових вимог до формування зміст програмного матеріалу з культурологічних дисциплін.
- Організаційна технологія розробки навчально-методичного комплексу з культурологічних дисциплін.
- Основні організаційні напрями роботи для забезпечення належного змісту методичної системи вузу.
- Головна форма методичної діяльності викладача культурологічних дисциплін, індивідуальна робота. Основні її розділи.
- Підготовка та вимоги до навчально-методичного комплексу.
- Семінарські заняття у системі культурологічного навчання.
- Головні загальні технологічні етапи підготовки семінарського заняття.
- Проведення семінару за класичною методикою.
- Проведення заняття за організаційною технологією "Семінар запитань і відповідей.
- "Семінар - дискусія".
- Проблемний семінар.
- Головні вимоги до викладача у процесі проведення семінару.
- Дидактична гра як інноваційна форма проведення семінарських занять з релігієзнавчих дисциплін.
- Класифікація дидактичних ігор, їх структура, технологія підготовки: і проведення.
- Технологічні етапи підготовки, проведення семінару у формі гри.
- Міжсесійний контроль у системі вузівського навчання.

- Головні компоненти контролю навчально-пізнавальної діяльності.
- Основні принципи. Основний зміст.
- Функції контролю, їх психолого-педагогічний вплив на процес.
- Види перевірки: попередня, поточна і тематична.
- Форми здійснення організаційної технології, методики перевірок.
- Особливості проведення тестових завдань, контрольних робіт.
- Організація, методика здійснення підсумкового контролю вивчення культурологічних дисциплін.
- Організаційна технологія, методика проведення заліків, іспитів.
- Структурна система процесу рейтингового навчання.
- Захист курсових і дипломних робіт.
- Сутність, зміст навчально-пізнавального процесу у вищій школі.
- Пояснювально-ілюстративне навчання.
- Проблеми навчання.
- Модульне навчання.
- Ігрове навчання.
- Основні структурні компоненти навчального процесу у вузі.
- Цільовий компонент навчального процесу.
- Змістовний та стимуляційно-мотиваційний компоненти.
- Операційно-діяльний компонент.
- Операційно-регулюючий та оціночно-регулятивний компоненти.
- Зміст діяльності основних суб'єктів навчального процесу у вищому закладі освіти.
- Зміст діяльності у навчальному процесі викладача вузу.
- Зміст навчально-пізнавальної діяльності студента.
- Професійно-педагогічна діяльність викладача культурологічних дисциплін.
- Діяльність викладача як прояв власного «Я».
- Основні напрями методичної діяльності.
- Структура професійно-педагогічних знань викладача вузу.
- Директивно-методологічні та нормативно-законодавчі знання.
- Загальнотеоретичні та методичні знання.
- Організаційно-педагогічні знання.
- Уміння, навички, особисті якості викладача в системі викладацької діяльності.
- Система дидактичних умінь викладача.
- Дидактичні навички у викладацькій діяльності.
- Особисті якості викладача культурологічних дисциплін.
- Навчальна лекція - основна форма викладацької діяльності.
- План лабораторної роботи.
- Підготовка широкого проспекту плану лекції.
- Рецензія на проведену викладацьку дію.
- Дидактична гра "Лекція - прес-конференція".
- Вивчення методичної літератури з теми лабораторної роботи.
- Підготовка плану семінару з теми спеціальної культурологічної дисципліни.
- Досконала підготовка кожного студента за обраною темою семінару.
- Створення педагогічної задачі.
- Проведення лабораторної роботи у формі навчально-пізнавальної гри "КВК".
- Вивчення методичної літератури з теми лабораторної роботи.

- На основі дослідження організаційної технології, методики науково-пошукової діяльності студентів підготувати доповідь на кафедрі, методичній раді факультету.
- Підготувати план роботи науково-пошукового гуртка студентів на навчальний рік за спеціальністю.
- Підготувати календарний, тематичний плани дипломної роботи.
- Організація, методика студентської науково-пошукової роботи.
- Планування, організація наукового пошуку для курсової роботи.
- Методика пошуку та фіксація отриманої інформації.
- Оформлення, структура реферату, контрольної та курсової роботи.
- Порівняльна дидактика: сутність, зміст, особливості методики.
- Основний зміст організаційної технології освіти у зарубіжних країнах.
- Організаційно-технологічний зміст системи освіти в ОІА.
- Структура освіти в Англії.
- Основи організації вищої освіти в Німеччині Франції.
- Методологічні особливості дидактичних концепцій і теорій зарубіжного навчання.
- Теорія інструменталізму Д.Дьюї.
- "Я – концепція К.Роджерса.
- Когнітивна теорія Ж.Піаже.
- Методика вдосконалення майстерності викладача як суб'єкта спілкування.
- Сутність, значення педагогічного спілкування.
- Основні чинники ефективного спілкування викладача з студентами.
- Мовлення як засіб ефективного спілкування.
- Основний зміст методики спілкування у навчальному процесі вузу.
- Зміст, рівні спілкування.
- Діалогічне спілкування..
- Структура процесу спілкування.
- Індивідуальний стиль діяльності.
- Професійно-педагогічний стиль спілкування.
- Управлінський стиль викладача.
- Дидактичний стиль.
- Навчально-методичний комплекс культурологічних дисциплін.
- Навчальна програма як один з головних методичних документів.
- Навчально-тематичний план вивчення дисципліни.
- Програмний матеріал до вивчення культурологічних дисциплін.
- Індивідуальна методична діяльність викладача,
- Основні організаційні напрями для забезпечення змісту методичної системи вузу.
- Індивідуальний план роботи викладача.
- Організаційна технологія підготовки викладачем навчально-методичного.
- Стажування, семінари - практикуми,, відкриті заняття, науково-практичні конференції в системі методичної роботи викладача.
- Організаційна технологія здійснення поточного контролю викладачем.
- Семінар ж форма поточного контролю. Лабораторно-практичні заняття в системі поточного контролю.
- Тести як форма визначення рівня засвоєння студентами теоретичних положень навчальних дисциплін.
- Підсумковий контроль в системі підготовки спеціаліста з культурології.

- Організація і методика проведення заліків, іспитів.
- Курсова робота як форма підсумкового контролю, організація, структура, зміст.
- Дипломна робота спеціаліста.
- Документи, що фіксують контроль знань студентів - сутність, зміст, особливості замовлення.

10 . Методи та засоби діагностики успішності навчання.

Навчальний процес не можна успішно здійснювати без надійного зворотного зв'язку, без контролю за його ходом і результатами.

У системі контролю знань студентів у вищих навчальних закладах розрізняють поточний і підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюють протягом навчальних семестрів, а підсумковий – наприкінці семестрів.

Поточний контроль. Він відіграє важливу роль у підвищеній ефективності навчального процесу. Традиційна форма проведення поточного контролю є індивідуальна співбесіда, колоквіум і контрольна робота.

Особливим видом контрольних робіт є модульні контрольні роботи, які проводяться з певної частини навчальної дисципліни (модулю) і передбачаються робочою навчальною програмою дисципліни.

Підсумковий контроль. Проводиться у формі семестрового іспиту.

11. Розподіл балів, які отримують студенти.

Поточний контроль (мах = 40 балів)																			Модульна контрольна (мах = 60 балів)					Загальна кількість балів	
Модуль 1									Модуль 2										М о д у л ь 3	М К Р 1	М К Р 2	М К Р 3	М К Р 4		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4			ІНД З										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		T16	T17	T18	T19	T20	10	15	15		15
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2						

В оцінюванні змістовних модулів враховується аудиторна робота студентів (40%) загальної кількості балів у кожному змістовному модулі та результати написання модульної контрольної роботи (60%). Окремо оцінюється виконання ІНДЗ. Підсумкова форма контролю – екзамен.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національної шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 -100	A	Відмінно	Зараховано
82 - 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 - 74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 - 59	Fx	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

12. Методичне забезпечення.

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання культурології та суспільствознавчих дисциплін».

Наукові статті:

- Сохацька О.А. Особистість як мета виховання у сучасній школі. - Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна теорія та педагогічний досвід перспективи і розвиток: /Сохацька О.А./- Луцьк, 1999. – с. 167-170.
- Сохацька О.А. Дидактичні аспекти формування світоглядної культури учнівської молоді. – Наукові записки Тернопільського державного пед. університету. Серія: Педагогіка. /Сохацька О.А./– 1999. - №6. – с. 99-102.
- Сохацька О.А. Проблеми світоглядної кризи учнівської молоді. - Проблеми педагогічної технології. /Сохацька О.А./– Луцьк, 1999. - №4. – с.91-96.
- Сохацька О.А. Специфіка формування світоглядної культури шкільної молоді. - Проблеми педагогічної технології. /Сохацька О.А./– Луцьк, 2000. - №1. – с. 74-81.
- Сохацька О.А. Духовно-ціннісний аспект формування світоглядної культури особистості. – Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Зб. наук. праць. /Сохацька О.А./– Київ. – 2002. – Кн.1.- с.31-35.

- Сохацька О.А. Світоглядна культура студентської молоді в системі особистісного орієнтованого виховання. – педагогічний пошук. – Науково-методичний вісник. /Сохацька О.А./ –Луцьк. – 2002. - №4. – с. 20-21.
- Сохацька О.А. Формування духовності студентів-математиків у процесі вивчення культурологічних дисциплін. – Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Формування духовності культури особистості в процесі вивчення математики в школі та вищому навчальному закладі». /Сохацька О.А./– Луцьк. – 2003. – с. 175-177.
- Сохацька О.А. Методична розробка уроку «Сутність і багатоманітність культури з курсу «Людина і суспільство» для 11 класу. – Педагогічний пошук: Волинський обласний науково-методичний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів. /Сохацька О.А./– Луцьк. – 2004. – с.47-49.
- Сохацька О.А. Методична розробка уроку «Духовність» з курсу «Людина і суспільство» для 11 класу. – Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Духовність особистості: методологічні та методичні аспекти»./Сохацька О.А./ – Луцьк. – 2004. – с.186-192.
- Сохацька О.А. , Муляр О.П. Методичні рекомендації до вивчення теми «Культура» в курсі «Людина і суспільство». – Методичний посібник Волинський обласний науково-методичний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів. /Сохацька О.А./ – Луцьк. – 2004. – с.3-22.
- Сохацька О.А. Особа і світ її цінностей. – Матеріали обласних педагогічних питань «Громадська освіта як чинник розвитку демократичного суспільства». – ВППО. /Сохацька О.А./– Луцьк. – 2006. – с.3-10.
- Тестові завдання для вступників (Людина і суспільство)./Уклад.: Арцишевський Р.А., Возняк С.С., Кондратик Л.Й, Сохацька О.А./ – Луцьк. – РВВ «Вежа» Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2007. – с.192.
- Сохацька О.А. Духовно-ціннісні виміри людського життя. /Сохацька О.А./ – Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. – Серія «Філософські науки». – №19. – 2009. – с. 33-37.

- Сохацька О.А. Формування духовності учнівської молоді в процесі вивчення культурологічних дисциплін. /Сохацька О.А./- Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. - Серія «Філософські науки». - №28. – 2009. – с. 33-35.
- Сохацька О.А. Педагогічна концепція формування світогляду і світоглядної культури у теоретичній спадщині В.О.Сухомлинського. /Сохацька О.А./- Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. - Серія «Філософські науки». - №28. - 2010.- с.65-68.
- Сохацька О.А. Світ цінностей як складова духовної культури особистості. – Матеріали Міжнародної науково конференції «Українська державність: історія та сучасність, присвяченої 20-й річниці Всеукраїнського референдуму». /Сохацька О.А./– КНУ ім. Тараса Шевченка. – Київ. – 2012. – с.96-99.
- Сохацька О.А. Громадська спрямованість життєтворчості сучасної молоді людини. – Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (12-12 квітня 2012р.). /Сохацька О.А./- КНУ ім. Тараса Шевченка. – Київ. – 2012. – с.70-72.
- Сохацька О.А. Творчий потенціал світоглядної культури особистості. /Сохацька О.А./- Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. – Серія «Філософські науки». - №15. – 2012. – с.55-57.

13. Список джерел.

- Про вищу освіту: Закон України // Урядовий кур'єр. — 15 травня. — 2002. — № 86.
- Про освіту: Закон України // Урядовий кур'єр. — 25 червня. — № 113.
з'.Про національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України // Урядовий кур'єр. —2002. —№74. —17 квітня.
- Україна XXI століття. Державна національна програма «Освіта». — К.: Райдуга, 1994. – с.61.
- Про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців: Тимчасове положення // Наказ МОН України від 23.01.2004. — №48.

- Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем. / Беспалько В. П. /— Воронеж: изд-во Воронеж, ун-та, 1977. – 2004. – с.
- Георгиева Т. С. Высшая школа США на современном этапе. / Георгиева Т. С. /— М.: Высш. шк., 1989. – с.164.
- Євтушенко М. Д. Місце і роль Харківського національного аграрного університету у підготовці молодих науковців і фахівців для агропромислового комплексу України // Вісник ХНАУ. - № 8. / Євтушенко М. Д. / - 2002. - С. 3-6.
- "Загальноєвропейський простір вищої освіти - досягнення цілей: Комюніке конференції міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти, м. Берген, 19-20 травня 2005 р. // Освіта України. - № 50. - 2005. - С. 5. - 2 лип. 2005.
- Згуровський М. Основні завдання вищої освіти України щодо реалізації принципів Болонського процесу та забезпечення вимог сфери праці //Вища школа: наук.-практ. вид. /Згуровський М./– 2004. - №5-6. – с.54-61.
- Колота М. Реалізація основних принципів Болонської декларації при підготовці фахівців економічного профілю. Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. / Колота М. /- 2004. - Вип. № 37. - с.3-21.
- Кремінь В. Філософія освіти ХХІ століття // Урядовий кур'єр. / Кремінь В. /- 2003. - № 23. - С.6-7. - 6 лют.
- Левківський К. М., Сухарніков Ю. В. Завдання щодо забезпечення якості вищої освіти України в контексті Болонського процесу // Вища школа. - № 5-6./ Левківський К. М /- 2004, - С. 89.
- Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - 2-е вид., доп. / Лозова В.І. / - Х.: «ОВС», 2000. - 164 с.
- Луціков Ю.А. Досвід функціонування кредитно-модульної системи організації навчального процесу в університетах США // Наука і методика: 36. наук.-метод, праць НМЦАО. / Луціков Ю.А., Мамалига С.В. /- 2004. - №2. - С. 147-151.

- Мазнів Г. Є. Деякі аспекти проблеми підготовки менеджерів //Ринкова трансформація економіки АПК: Кол. Монографія: У 4-х ч. / За ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазніва. - Ч. 1 Соціально-економічні проблеми розвитку села. - К.: ІАЕ, 2002. - С. 52-55.
- Методичні рекомендації по впровадженню модульно-рейтингової технології навчально-творчої діяльності студентів (із дисциплін управлінського циклу), для викладачів вищих аграрних навчальних закладів /Укл. В. М. Нагаєв / Харк. нац. аграр. ун-т. - Х., 2002. - 76 с.
- Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / Укл.М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков. - К.: Вид-во НМЦВО МОНУ, 2004. - С. 24.
- Морзе Н. В. Дистанційна технологія як основа сучасних інформаційних технологій у навчанні // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Морзе Н. В. /- К: Наук.-метод. центр, 2001. - Вин. 30. - С. 32-43.
- Нагаєв В. М. Ефективність підготовки кадрів за модульно-рейтинговою технологією // Проблеми розробки та впровадження модульної системи професійного навчання «Модуль-2001»: 36. наук. Праць: Проблеми сучасного мистецтва і культури. / Нагаєв В. М. /- К.: Наук, світ, 2001. - С. 255- 261.
- Нагаєв В.М. Оцінювання навчальної діяльності студентів за модульно-рейтинговою технологією навчання // Педагогіка і психологія АПН України. / Нагаєв В.М. /- 2000. - № 3. - С. 84-88.
- Нагаєв В. М. Адаптація традиційної рейтингової оцінки до європейської кредитно-трансферної системи // Новий колегіум. / Нагаєв В.М. /- 2005. -№3. - С. 39-44.
- Нагаєв В.М. Система управління навчально-творчою діяльністю менеджерів за кредитно-модульною технологією навчання // Теорія і практика управління соціальними системами./ Нагаєв В.М. /- 2005. - № 2.- С. 33-43.
- Нагаєв В. М. Удосконалення процесу підготовки кадрів АПК в системі управління навчально-творчою діяльністю // Педагогічні науки: 36. наук, праць СДПУ ім. А.С.Макаренка / Нагаєв В.М./- Суми, 2003.- С. 233-243.

- Нагаєв В.М. Проектування структури рейтингової оцінки навчально-творчої діяльності студентів при використанні модульно-рейтингової технології навчання // Проблеми інженерно- педагогічної освіти: 36. наук, праць - № 3. / Нагаєв В.М. /- Харків, 2002. - С. 103-107.
- Нагаєв В.М. Управління навчально-творчою діяльністю студентів: модульно-рейтинговий підхід // Наукові записки Кіровоградського ДПУ ім. В.Винниченка: 36. наук. пр. - Вин. 46. / Нагаєв В.М. /- Кіровоград: КДПУ, 2002. - С. 35-40.
- Нагаєв В. М. Ефективність підготовки кадрів за модульно-рейтинговою технологією. Проблеми розробки та впровадження модульної системи професійного навчання «Модуль-2001»//Проблеми сучасного мистецтва і культури»: 36. наук, пр./ Нагаєв В.М./- К.: Науковий світ,2001.- С. 255-261.
- Ніколаєнко С. Вища освіта і наука - найважливіші сфери відповідальності громадського суспільства та основа інноваційного розвитку // Освіта України. / Ніколаєнко С./- 2005. - № 24.- С. 4-8. -29 бер.
- Одерій Л.П. Оцінка в міжнародній системі освіти: Монографія. / Одерій Л.П. /- К.: ІСДО, 1995. - с.166.
- Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу / за ред. В. Г. Кременя. - Київ - Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. - 147 с.
- Полонений В.М. Оценка качества научно-педагогических исследований. / Полонений В.М. /- М: Педагогика, 1987. - 144 с.
- Поташних. М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опытг. Пособие для учителя. / Поташних. М.М. /- К.: Рад. шк., 1988. - 187 с.
- Романовський О.Г. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності: Монографія. / Романовський О.Г./- Харків: Основа, 2001. - 312 с.
- Сисоєєв С.О. Педагогічна творчість: Монографія./Сисоєєв С.О./- Х.: «Каравела», 1998. – с.150.

- Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання: Навч. посібник. - К: Вид-во Європ. ун-ту, / Сікорський П.І. / - 2004. – с. 127.
- Сухомлинский В.А. Письма к сыну: Кн. для учащихся. - 2-е изд./ Сухомлинский В.А. /- М.: Просвещение 1987. – с.128.
- Товажнянський Л.Л., Сокол Є.І. Болонський процес: цикли, ступені, кредити - Навч. посіб. / Товажнянський Л.Л./- К.:МОН,2004. – с.125
- Шинкаренко И., Гасанова И. Наш Болонський процес // Эксперт. - № 32 / Шинкаренко И., /- 2005 - С. 14-24.
- Юцявене П. Теория и практика модульного обучения. / Юцявене П./- Каунас: Швиеса 1989. – с.272.
- Яконин В.А. История психологии. СПб.: Изд-во Михайлова В.Н./ Яконин В.А./- К., 1998. – с. 145.